

gospodarske, obrtniške in národne.

Izhajajo vsak petek ter stanejo v tiskarni prejemane za celo leto 3 gld. 50 kr., za pol leta 1 gld. 75 kr. in za četrt leta 90 kr., — po pošti prejemane pa za celo leto 4 gld., za pol leta 2 gld. in za četrt leta 1 gld. — Za prinašanje na dom v Ljubljani se plača na leto 40 kr. Naročnino prejema upravništvo v Blasnikovi tiskarni. — Oglase (inserte) vzprejemlje upravništvo, in se plača za vsako vrsto za enkrat 8 kr., za dvakrat 12 kr., za trikrat 15 kr. — Dopisi naj se pošiljajo uredništvu „Novic“.

V Ljubljani 6. aprila 1894.

Politiški oddelek.

Volilna reforma.

Pred nekaterimi tedni je ministerski predsednik Windischgrätz predložil vodjam koalicijskih klubov nov načrt volilne reforme. Ta načrt pa ni ustrezal nikakor sedanjim potrebam in se tudi nikakor prav ne strinja z izjavo, katero je dala nova vlada, ko je nastopila. Tedaj se je govorilo o radikalni premembi volilnega reda, ali vladni načrt pa pušča vse pri starem, razen tega, da stvarja novo kurijo proletarijcev.

Z vladnim načrtom se ne odpravi nobene velikih krivic, katerih ima cele kope sedanji volilni red. Nam se to zdi povse naravno. Sedanji volilni red je povse prikrojen za nemške liberalce in zatorej je pač čisto naravno, da sedanja vlada, ki je povsem nemškoliberalna, pač ni mogla rušiti te utrdbe avstrijskega nemštva. Vladni načrt volilne reforme je zatorej le preočitno pokazal, da sedanja vlada nam ni prijazna, da se torej močno motijo tisti, ki mislijo, da je Plener se kaj premenil, od kar je minister postal.

Omenili smo, da vladni načrt osnavlja jedno novo volilno kurijo. V tej kuriji bi volili tisti, ki so dovršili kako tuzemsko srednjo, obrtno ali kmetijsko šolo, pridobili si pravico do jednoletne prostovoljne službe, ki plačujejo direktnega davka nad pet goldinarjev ali so pa že vsaj dve leti zavarovani pri kaki okrajni bolniški blagajnici, že vsaj pol leta bivajo v tistem kraju, kjer bodo volili. Vidno je, da bode nova volilna kurija sestavljena pred vsem iz tovarniških delavcev, torej jej po pravici rečemo, da bode kurija proletarjata. Tistih, ki so dovršili imenovane zavode, pa še sedaj nimajo volilne pravice, je pač silno malo, število tistih davkoplačevalcev, ki ne plačajo 5 gld. neposrednega davka, pač tudi jedva pride v poštev. Vprašati še zares moramo, je li res umestno, da se tako organizuje proletarijat.

Brez dvombe morajo se po taki volilni reformi do skrajnosti poostriti socijalna nasprotja. Zastopniki nove

volilne skupine bodo pač zastopali tako radikalno drugačne gospodarske nazore, da pač ne bodo mogli o nobenem gospodarskem vprašanju skupno delovati z drugimi strankami. Tak parlament, kjer bodeta večina in manjšina tako radikalno nasprotni v svojih nazorih, pač ne bode sposoben za vpeljavo nobenih socijalnih reform. Pomisliti je, da nasprotje, ki se bode dokazalo v državni zbornici, ne bode ostajalo ondi, temveč se bode zaneslo mej narod. Z vladnim načrtom volilne reforme se drugega ne bode doseglo, da se vsa Avstrija razdeli v dva velika tabora, ki si bodeta v javnem življenju povsod stala nasproti kakor dva nespravljava sovražnika. Socijalni demokratizem se bode zanesel z vso silo v dežele, kjer ga dosedaj ni bilo. To pa ni in ne more biti v interesu države.

Vse drugače bi bilo, da delavci volijo z drugimi volilci. Gledati bi morali, da z drugimi stanovi ostanejo v nekaki zvezi. V državni zbor bi torej prišli le zmernejši ljudje. Ker bi volilci ostali v zvezi z vsem političnim življenjem, ne bili odločeni kot politična kasta, bi tudi se zanimali za vsa politična vprašanja, posebno tudi za narodne ideje in to bi pač le ublaževalo nasprotja mej njimi in pa mej drugimi stanovi. Vsaj vidimo baš po Slovenskem, da socijalna nasprotja ondi niso tako velika, kjer je že v društvenem življenju kaka dotika mej delavci in drugimi stanovi, še manjša bi pa bila, ako bi tudi v političnem življenju bili delavci neprestano v dotiki z drugimi stanovi.

Liberalna stranka je pa jako vesela tega načrta. To je nam tudi nekoliko umljivo. Liberalci in vsi tisti, ki sedaj ž njimi vlečejo za jedno vrv, zastopajo le interese židovstva. Židje pa vedno gledajo, da ni miru v državi, ker potem ložje ribarijo v kalni vodi.

Že nad trideset let se bijejo narodni boji v Avstriji, pa še sedaj niso končani. Kdor je skrbno motril dogodke v zadnjih desetletjih, je opazil, da je baš židovstvo mnogo krivo, da se ni doseglo nikako sporazumljenje mej avstrijskimi narodi. Židje imajo vse večje dunajske liste v rokah in so lahko zatorej hujskali avstrijske narode. Tako bodo pa sedaj delali mej raznimi sloji prebivalstva. Na Dunaji pa tudi v nekaterih drugih krajih v naši držav

kaže se hudo nasprotje proti židom. Židje se že boje, da se vse združi proti njim. To pa najbolje preprečijo s tem, da zanete hud boj mej delavci in drugimi stanovi. Potem se ne bode nikdo več brigal posebno za žide, ki bodo lahko v miru nadaljevali svoje delo, v tem ko se bodo drugi stanovi ravšali mej seboj.

Že pri snovanju koalicije se je pokazalo, kako dobro služi strah pred socijalisti nemškimi liberalcem. Strah, da bi kedaj morda le socijalisti utegnili v večjem številu priti v zbornico, je pripravil konservativce, da so zatajili vse, za kar so se borili že desetletja, in bratovski so liberalcem podali roko. Vodja konservativne stranke je kar vsiljeval svoje zavezništvo liberalcem. Če je bil tak strah že, ko se je še socializem kazal v daljni megleni daljavi, le pomislimo, kakšne zmede bodo, ako bode v državnem zboru sedelo zares že 43 socijalnih demokratov. Mari ne bodo potem vsi zastopniki vseh tistih stanov, ki se danes ponašajo, da država in pa sedanji socijalni red vzdržujejo, se trdno združevali v boj proti rudeči socijalnodemokratski pošasti, ali z drugimi besedami, mari ne bodo konservativci in mnogi Slovani kar liberalcem tlake delali in se polagoma zlili z liberalizmom. Saj le prejasno vidimo, da se že nič več prav ne vidi, kjer se konservativci ne hvalijo, pa liberalci začnejo. Možno, ki so še nedavno veljali za stebre katoličanstva, sedaj že trobijo v liberalni rog.

Po tem takem je jasno, da bi vladna volilna reforma le liberalcem koristila. Narodno in versko vprašanje bi se moralo popolnoma poriniti v ozadje, da se ne moti lepa sloga mej koaliranimi varuhi socijalnega reda. Polagoma se vse sedanje koalirane stranke zlijejo v nekak liberalen tabor in imeli bomo veselo sliko, kakoršna smo imeli zadnja leta na Ogerskem, da so celo odlični duhovniki bili pri liberalni stranki in podpirali liberalne naklepe.

Poslanci nove kurije bodo pa tudi jedino socijalni demokratje, ki bodo nasprotniki katoliške vere in vsacega narodnega gibanja. Volilni okraji v tej kuriji so tako razdeljeni, da bi v novi kuriji mogel v najugodnejšem slučaju biti voljen eden Slovenec, dosti na boljšem ne bodo drugi Slovani, ker v vseh industrijskih centrih je jako močan nemški ali pa italijanski živelj. V Galiciji so pa vsa podjetja v židovskih rokah in ljudje v tej deželi so tako odvisni od židov, kakor v nobeni drugi, za to smemo pričakovati, da iz te dežele v novi kuriji pride v državni zbor 10 pristnih Abrahamovih potomcev. Iz povedanega je razvidno, komu bi bila v korist nova volilna reforma in kaka nevarnost je za avstrijske narode, ako se vzprejme, zato bi bilo želeti, da bi se volilci sami začeli oglašati proti njej, ker od tistih poslancev, ki so se zavezali z liberalci, ni dosti upati, da bi sami od sebe se liberalcem uprli, posebno ker se bode jim reklo, da drugače pride zopet na dnevni red Taaffejev načrt o razširjenju volilne pravice, katerega se ti gošpodje bolj boje, kakor hudič križa. Kdor je rekel a, tudi mora reči b, zato ne pričakujemo toliko od poslancev, kolikor od volilcev samih, da se o pravem času oglase in odvrnejo pretečo nevarnost.

Politični pregled.

Hohenwartova zaupnica. — Več volilcev radovljanskega okraja je poslalo zaupnico Hohenwartu in s tem nekako paralizovalo vpliv nezaupnice, katero je bil dobil gospod grof. Z vsebino zaupnice se mi ne strinjamo, kolikor se tiče delovanja grofa Hohenwarta v poslednjem času.

V dunajskem notranjem mestu je voljen za državnega poslanca židovskoliberalni kandidat Noske z 2173 glasovi, dočim je dobil demokrat Ofner 1017, in protisemit Rabenlechner 532 glasov. Konservativci se volitve največ niso udeležili, nekateri so pa glasovali za liberalnega kandidata prav v zmislu koalicije.

Državni zbor sešel se je zopet v torek. V prvi seji ni bilo nič posebnega. Poročilo budgetnega odseka se je razdelilo mej poslance. Budgetna debata se je pa začela včeraj. Pričakujemo, da bodo sedaj slovenski poslanci vladi povedali, da se samo z gimnazijo v Kranju in pa z napol obljubljeno slovensko dolenjo gimnazijo v Celju ne moremo zadovoljiti. To so dolžni že zaradi tega, ker sicer bi vlada in pa koalirane stranke mislile, da smo Slovenci odstopili od svojih prejšnjih zahtev. Glavna naša zahteva zastran šolstva mora biti, da se očitno prizna in pa tudi izvrši načelo, da ljudske šole po vsem Slovenskem morajo biti slovenske, da ne bode treba za vsako slovensko ljudsko šolo moledovati in prositi po vseh inštancah. Če pa vlada tega ne dovoli, je pa dolžnost vseh slovenskih poslancev, da pojdejo v opozicijo.

Mladočehi in Madjari. — „Narodni Listy“ so začeli mej drugim priporočati tudi zvezo z Madjari. To je pač najboljši dokaz, da Čehi niso na pravi poti. Od Madjarov ni nikakor pričakovati, da bi podpirali kak slovanski narod. Sicer so pa o svojem času že Staročehi bili storili podobno napako. S kakimi slavnostmi so bili vsprejeli Madjare, ko so bili ob neki priložnosti prišli v Prago. To le kaže, da je slovanska vzajemnost mej Čehi slabo razvita, da so v precejšnji meri separatisti, pripravljeni zvezati se s sovražniki Slovanov, da bi le dosegli svoje državno pravo. Mi smo pač trdno prepričani, da po tej poti Čehi ne pridejo do svojih pravic, temveč še osmešijo se pred svetom. Posebno sedaj se ne kaže navedevati za Madjare, ker košutovstvo se tako kaže na Ogerskem.

Čehi. — Mej Mladočehi se kaže očiten razpor. Eden del Mladočehov je za najskrajnejše postopanje, za to, da se ustavi plačevanje davkov in pa dajanje vojakov, drugi pa za zmernejšo politiko, da Mladočehi si pridobijo zaupanje višjih krogov in tudi pridejo v poštev, kadar se bode sestavljala kaka nova vlada v Avstriji. Prva odločnejša stranka po raznih listih hudo obira glavne vodje Mladočehov in jim očita izdajstvo. Gotovo je obžalovati tak razpor mej Mladočehi, ali je le posledica politike dr. Gregra in tovarišev. Zabavljali so vedno proti Staročehom, obetali narodu Bog ve kaj in se bahali s svojim pogumom. Naravno je, da je narod se jel od njih obračati, ko je videl, da se njih dejanja nikakor ne vjemajo z bahatimi besedami.

Košut je bil v Budimpešti tako slovesno položen k poslednjemu počitku, kakor še nobeden Oger. Došle so deputacije od vseh krajev Ogerske. Košutova sinova sta imela na narod nagovore, kakor bi bila sinova kacega ogerskega kralja. Najčudneje je pa, da so se tega žalovanja vdeležili tudi hrvatski poslanci, da pokojnik ni bil nikdar Hrvatom prijazen. V državnem zboru so glasovali namreč za to, da se Košutu izkaže čast, katero je mogoče brez sodelovanja drugih postavodajnih faktorjev. Taki poslanci pač niso vredni naroda, katerega zastopajo. Hrvatje bodo pač prav storili, če bodo v bodoče bolj ogledali na može, katere pošljejo v postavodajne zastope, da jim ne bodo delali sramote.

Nemčija. — Bivši nemški državni kancelar Bismarck praznoval je v nedeljo dne 1. aprila v svojem bivališči v